

poc confús, que portaria *barriscador* o *barriscadoiro* els quals en efecte són coneguts en el sentit de «pau ligeiramente curvo com que se mexe o brasedo do forno», aquell en la Beira Alta (*RLus* XVIII, 75), aquest en el Minho (Baião, *RLus*. XI, 185). Acabem esmentant que *levar* o *ir de barrisco* és «a esmo, tudo, rudo e miudo», a Tras-os-Montes (*RLus*. v, 30) i remetent a Leite de V., *RLus*. XXVI, 112, i a Viterbo (*ab*- «em abundância, com fartura»).

BARROC, mot internacional, nascut conjuntament a França i Itàlia: nosaltres el deguérem pendre del fr. *baroque* 'extravagant', 'barroc (estil arquitectònic)', resultant de la fusió de *Barocco*, nom d'una figura de sillogisme dels escolàstics, i pres pels renaixentistes com a prototipus del raciocini formalístic i absurd, amb *baroque* adjectiu aplicat a una perla de forma irregular; aquest últim prové del port. *barróco* 'perla irregular'. □ 1.ª doc.: 1868, *SLitCosta*.

És segur que el català (contra el que admet *AlcM*) no el prengué del castellà, on potser encara és menys antic que entre nosaltres, com sigui que l'ensenyament de la Història i teoria de les Arts interessà sempre vivament a Barcelona i va pendre gran volada des dels anys 1840 amb les institucions de la Junta de Comerç (Llotja, Acad. i Escola de Belles Arts, Pau Milà i Fontanals, etc., vegeu Coromines, O. C., 1114, 1714b). El *DACEsp*. encara no registrava el mot en l'ed. de 1899, si bé ja n'hi ha alguna dada esparsa castellana el 1839 (Nougué, *BHisp*. LXVI, s. v.);¹ el mateix tendeix a indicar el fet que en català no s'hagi usat mai (ni en el S. XIX) una forma en *-oco*, i *-oc* hagi estat unànime.

Per a l'explicació etimològica veg. A. Castro, *RFE* XXI, 76; Pfandl, *Hist. de la Lit. Nac. Esp.*, p. 238 (i ja B. Croce); Bloch i A. Prati s. v. Són suggestius i lluminosos, per a la manera com influí en la creació d'aquell terme el nom de la figura sillogística uns passatges de tres grans escriptors, sobretot el més recent, Blaise Pascal, comparat amb el paral·lel de Montaigne, que diu: «C'est Barroco et Baraliopton qui vendent les supposts [de la sagesse] ainsi crotez et enfumés. Ce n'est pas elle; ils ne la connoissent que par ouïr dire» (*Essais* I, 26), amb l'eco eloqüent que en dóna Pascal dues generacions més tard: «ce n'est pas Barbara et Baraliopton qui forment le raisonnement. Il ne faut pas guinder l'esprit; les manières tendues et pénibles le remplissent d'une sottise présomption par une élévation étrangère, et par une enflure vaine et ridicule, au lieu d'une nourriture solide et vigoureuse» (*De l'art de persuader*). Però ja Annibale Caro en l'any 1558 se servia de *barocco* com a paradigma de l'atemptat a la raó: «se questi sillogismi conchuggono, barocco e barbara e tutti gli altri suoi pari sono zughì «['necis']. D'ací que ja el *Diz. della Crusca* testifiqui que en estil humorístic es digué aviat *raziocinj* o *argomenti in barocco* per «raziocinj o argomenti cattivi».

Això ho aplicaren els crítics a l'«enflure vaine», a

«l'élévation étrangère», en el terreny de les arts arquitectòniques i plàstiques, que triomfaven amb Bernini. Amb el nou significat d'«extravagant» *baroque* sorgeix sobretot a França, a finals del S. XVII. De tota manera és segur que aquest ús es fongué amb el ja existent de *perle baroque* [1599], mot manllevat del port. *barróco*, que és germà del cast. *berruoco*, d'un altre origen (es creu pre-romà, veg. *DCEC*, s. v.). Em sembla segura l'amalgama dels dos mots en francès (com ja vaig explicar en la meua obra castellana). L'aplicació de *baroque* 'extravagant' a l'estil arquitectònic es produí més tardanament, a França, d'on passà a les altres llengües. De tota manera és probable que en aquest bateig de l'estil vagin col·laborar francesos i italians, si bé en italià no es documenta formalment fins al dicc. de Fco. Milizia, que ja és del darrer terç del S. XVIII; en francès el sentit d'«extravagant» es troba ja en Saint-Simon, en el primer terç d'aquest, mentre que encara Tommaseo s'oposa al seu ús en italià (que ja en feien alguns com Giusti al començament del segle passat). Per a la formació del mot *baroco* 'mena de sillogisme', veg. Vidossi, *AGIt* xxv, 71-2.

DERIV.: *Barroquisme* [en cast. en la citada nota de 1876]. *Barroquejar*. [*DAG*].

¹ Hi ha també algunes dades en dues notes de la revisteta madrilenya «El Averiguador», 1872 (II, ii, p. 261), firmada F. de H., i abril 1876, III, número 4.

BARROER, 'desconsiderat', 'matusser', 'groller', probablement del mateix origen que it. dial. (del Nord) *barroero*, *berruer*, toscà antic *berroviere*, 'guardia armat, esbirro', 'soldat àvid i audaç', oc. ant. *berrovier*, fr. ant. *berruier*, 'guerrer audaç', que semblen no ser altra cosa que el fr. *barruier* 'habitant del Berry' (oc. ant. *Beiriu* o *Berriu*, nom d'aquest país central de França, que ve del cèlt. *BITURIGUM*). □ 1.ª doc.: com a adjectiu català, *DTo*. 1647; com a nom substantiu de milícia, en oc. i it. S. XIII.

⁴⁰ Defineix el *DTo*. «*barruber*: temerari, inconsiderat». Lacavalleria, 1695 id. «turbator, qui turbat omnia»; *DAG*, sense donar-ne cites «*barruer*: poc mirat en les coses, qui fa la feina malament, atropelladament» i «*barroer*: estrabullat; groller»; *DBal*. «tolondrón, el que no tiene tino en lo que hace» i «*barruer*: rudo, toscó». Les cites literàries comencen amb l'*Atlàntida* «ab unglots de diable, ganxuts, altres n'arranquen / *barroers*, emperrant-s'hi dels puigs ab tremolor, / i a colps de peu, a falta de mall, los esvoranquen» (VI, 48.1). «La creu de plata *barroherament* brandejada per en Jaquet, ja mig borratxo ---» (el senyor Rector ha d'intervenir perquè no se li aterri al mig de la processó), M. Vayreda, *La Punyalada* (1.ª ed., p. 40, id. en la 4.ª). «L'un reculà d'un bot, i l'altre s'engaltà l'arma, *barroer*», V. Català (*Ombrivoles*, 32); «la carficia de la mà *barruera* del Majoral ---», Joan Lluís Pallarès (*Pastors i Tempestes*, p. 3). Amb variant poc corrent *barrauer* «què quietut, quietut! que sóch una *barrauhera* jo? Que porto cascavells a sobre?», Narcís Oller (*La Papallona*, 132).¹